

Ба 19541

Ч 97

А. П. ЧЭХАЎ

ЮБІЛЕЙ

БЕЛАРУСКАЕ АДДЗЯЛЕННЕ
ЦЭДРАМ

МЕНСК

3483

Ба 19541

А. П. ЧЭХАУ

Ю Б І Л Е Й

*
ЖАРТ У І ДЗЕІ

Пераклад В. Кавала

*

BIBLIOTEKA
Państwowej Techniki
Pedagogicznej
w Warszawie

БЕЛАРУСКАЕ АДДЗЯЛЕННЕ ЦЭНТРАЛЬНАГА ўПРАВЛЕННЯ
ПА РАСПАЎСЮДЖВАННЮ ДРАМАТЫЧНАЙ ПРАДУКЦЫІ

* Ц Э Д Р А М *

МЕНСК

О

1936 г.

Инд. 1953 г. БД 19541
Бел. одрскі
1994 г.

3483

ДЗЕЮЧЫЯ АСОБЫ

Шыпучын Андрэй Андрэевіч—старшыня праўлення №-скага таварыства ўзаемнага крэдыта, нестары чалавек, з маноклем.

Тацьяна Алексееўна—яго жонка, 25 год.

Хірын Кузьма Нікалаевіч—бухгалтар банка, стары.

Мерчуткіна Настасья Фёдараўна—бабуля ў салопе.

Члены банка.

Служачыя ў банку.

Дзея адбываецца ў №-скім банку ўзаемнага крэдыта.

25. 0 4. 2009

Рэдактар *І. Гурскі.*
Мастак *Б. Малкін.*

Тэхрэдактар *Н. Патаршчук.*
Карэктар *Е. Бруевіч.*

Здана ў набор 28-VIII 1936 г.
Менгарліт № 1286.

Падпісана да друку 10/IX 1936 г.
Заказ № 865.

Тыраж 5050 экз.

Друкарня ВКСГШБ, Менск, Карла Маркса, 32.

Габінет старшыні праўлення. Налева дзверы, якія вядуць у кантору банка. Два пісьмовыя сталы. Абстаноўка з прэтэнзій на зграбную раскошу: аксамітавая мэбля, кветкі, статуі, дываны, тэлефон. Поўдзень.

Хірын адзін, ён у валёнках.

Хірын (*крычыць у дзверы*). Пашліце ўзяць у аптэцы валерыянавых кропляў на пятнаццаць капеек, ды загадайце прынесці ў дырэктарскі габінет свежай вады! Сто разоў вам гаварыць! (*Ідзе да стала*). Зусім замучыўся. Пішу ўжо чацвертыя суткі і вачэй не заплюшчваю, ад раніцы да вечара пішу тут, а ад вечара да раніцы—дома. (*Кашляе*). А тут яшчэ запаленне ва ўсім целе. Калоціць, жар, ногі ломіць і ў вачах гэтакія... клічнікі. (*Сядзе*). Наш крыўляка, гэты паскуднік, старшыня праўлення сёння на агульным сходзе будзе чытаць даклад. „Наш банк у сучасным і будучым...“ Які гамбетта, падумаеш... (*Піша*). Два... адзін... адзін... шэсць... нуль... сем... Затым, шэсць... нуль... адзін... шэсць... Яму хочацца пылу падпусціць, а я вось сядзі і працуй для яго, як катаржны!.. Ён у гэты даклад адной толькі паэзіі падпусціў і больш нічога, а я вось цэлы дзень перабіраю на лічніках, чорт бы яго душу забраў! (*Перабірае на лічніках*). Вытрымаць не магу! (*Піша*). Значыць, адзін... тры... сем... два... адзін... нуль... Абяцаў узнагароду за працу. Калі сёння ўсё абыйдзеца добра і ўдасца публіцы вочы адвесці, дык абяцаў залаты жетон і трыста ўзнагароды.. Убачым. (*Піша*). Ну, а калі праца мая змарнуецца, дык, брат, прабач. Я чалавек запальчывы... Я, брат, пад гарачую руку магу і злачынства зрабіць... Так!

За сцэнай шум і воплескі. Голас Шыпучына: „Дзякую! Дзякую! Узрушаны“. Уваходзіць Шыпучын. Ён у фрак, у белым гальштуку; у руках толькі што паднесены яму альбом.

Шыпучын (*стоячы ў дзвярах і звяртаючыся ў кантору*). Гэты ваш падарунак, дарагія саслужбоўцы, я бу-

ду хаваць да самай смерці, як успамін пра найшчаслівейшыя дні майго жыцця! Так, шанюўныя панове! Яшчэ раз дзякую! (*Пасылае ў наветра пацалунак і ідзе да Хірына*). Мой дарагі, мой паважаны Кузьма Нікалаевіч!

Увесь час, пакуль ён на сцэне, служачыя зрэдку ўваходзяць з паперамі для подпісу і выходзяць.

Хірын (*устаючы*). Маю гонар прывітаць вас, Андрэй Андрэевіч, з пятнаццацігодняй гадавінай нашага банку і жадаю, каб...

Шыпучын (*моцна паціскаючы руку*). Дзякую, мой дарагі! Дзякую! Для сёнешняга выдатнага дня, дзеля юбілею, думаю, можна і пацалавацца! (*Цалуюцца*). Вельмі і вельмі рад. Дзякуй вам за службу... за ўсё, за ўсё дзякуй! Калі мною, пакуль я маю гонар быць старшынёю гэтага банку, зроблена што-небудзь карыснае, дык гэтым я абавязаны перш за ўсё сваім саслужбоўцам. (*Уздыхае*). Так, баценька, пятнаццаць год! Пятнаццаць год, хай я не Шыпучын! (*Жвава*). Ну, што мой даклад? Пасоўваецца?

Хірын. Але. Асталося ўсяго старонак з пяць.

Шыпучын. Цудоўна. Значыць, а трэцяй гадзіне будзе гатовы?

Хірын. Калі ніхто не перашкодзіць, дык скончу. Глупства асталося.

Шыпучын. Надзвычайна. Надзвычайна, хай я не Шыпучын! Агульны сход будзе а чацвертай. Калі ласка, галубок. Дайце-тку мне першую палову, я праштудырую... Дайце хутчэй!.. (*Бярэ даклад*). На гэты даклад я ўскладаю велізарныя надзеі... Гэта маё profession de foi або, лепш сказаць, мой фэйерверк... фэйерверк, хай я не Шыпучын! (*Сядае і моўкі чытае даклад*). Стаміўся я, аднак, як чорт. Уначы ў мяне быў прыпадачак падагры, уся раніца прайшла ў клопатах і пабягушках, потым гэтыя хваляванні, аваяцы, гэтая ажытацыя... Стаміўся!

Хірын (*піша*). Два... нуль... нуль... тры... дзевяць... два... нуль.. Ад лічбаў у вачах зазеленела.. Тры... адзін... шэсць... чатыры... адзін... пяць... (*Стукае на лічніках*).

Шыпучын. Таксама непрыемнасць.. Сёння раніцай была ў мяне вашая жонка і зноў скардзілася на вас. Ка-

зала, што ўчора ўвечары вы за ёю і за сваячкаю з нажом ганяліся. Кузьма Нікалаіч, куды гэта варта? Ай-ай!

Хірын (*сурова*). Асмелюся з прычыны юбілею, Андрэй Андрэіч, звярнуцца да вас з просьбай. Прашу вас, хоць бы паважаючы маю катаржную працу, не ўвешвацца ў маё сямейнае жыццё. Прашу!

Шыпучын (*уздыхае*). Немагчымы ў вас характар, Кузьма Нікалаіч! Чалавек вы надзвычайны, паважаны, а з жанчынамі трымаеце сябе, як які-небудзь Джэк. Дапраўды. Не разумею, за што вы іх так ненавідзеце?

Хірын. А я вось не разумею, за што вы іх так любіце?

Пауза.

Шыпучын. Служачыя паднеслі толькі што альбом, а члены банка, як я чуў, хочуць паднесці мне адрас і сярэбраны збан. (*Грые з маноклем*). Слаўна, хай я не Шыпучын! Гэта не лішне. Для рэпутацыі банка патрэбна некаторая помпа, чорт пабяры! Вы свой чалавек, вам усё, канечне, вядома. Адрас напісаў я сам, сярэбраны збан таксама купіў я сам... Ну, і пераплёт для адраса сорак пяць рублёў,—але без гэтага нельга. Самі-бяны не здагадаліся. (*Азіраецца*). Абстаноўка якая? Што за абстаноўка? Вось кажуць, што я дробязны, што мне трэба, каб толькі замкі ў дзвярах былі пачышчаны, каб служачыя наслілі модныя гальштукі, ды ля пад'езда стаяў тоўсты швейцар. Ну, не, даражэнькія мае. Замкі ў дзвярах і тоўсты швейцар не дробязь. Дома ў сябе я магу быць мешчанінам, есці і спаць па-свінску, піць запоем...

Хірын. Прашу, калі ласка, без намёкаў!

Шыпучын. Ах, ніхто не намякае. Які ў вас немагчымы характар... Дык вось я і кажу: дома ў сябе я магу быць мешчанінам, парвеню, і слухацца сваіх прывычак, але тут усё павінна быць en grand. Тут банк! Тут кожная дэталю павінна імпаваць, так сказаць, і мець урачысты выгляд. (*Падымае з падлогі паперку і кідае яе ў камін*). Заслуга мая іменна ў тым, што я высока падняў рэпутацыю банка! Вялікая справа—тон! Вялікая, хай я не Шыпучын! (*Агледзеўшы Хірына*). Любы мой, кожную хвіліну сюды можа з'явіцца дэпутацыя ад членаў банка, а вы ў валёнках, у гэтым шарфе... у нейкай камізэльцы дзікага колеру... Маглі-б адзець фрак, ну, нарэшце, чорны сурдут...

Хірын. Для мяне здароўе даражэй за вашых членаў банка. У мяне запаленне ўсяго цела.

Шыпучын (*хваляючыся*). Але згадзіцеся, што гэта беспарадак! Вы парушаеце ансамбль!

Хірын. Калі прыдзе дэпутацыя, дык я схавацца магу. Не вялікая бяда. (*Піша*). Сем... адзін... сем... два... адзін... пяць... нуль... Я і сам беспарадкаў не люблю... Сем... два... дзевяць... (*Стукае на лічніках*). Цярпець не магу беспарадкаў! Вось-бы добра вы зрабілі, каб не запрашалі сёння на юбілейны абед дам...

Шыпучын. Глупства якое...

Хірын. Я ведаю, вы для форсу напусціце іх сёння поўную залу, але глядзіце, яны вам усю справу сапсуюць. Ад іх усякая шкода і беспарадак.

Шыпучын. Наадварот, жаночая кампанія ўзвышае нас.

Хірын. Але-ж... Ваша жонка, здаецца, адукаваная, а ў панядзелак на мінулым тыдні гэтакае сказала, што я потым два дні толькі рукамі разводзіў. Раптам пры чужых пытае: „Ці праўда, што ў нас у банку муж накупіў акцыі Дrajска-Пражскага банка, якія потым упалі на біржы? Ах, мой муж так непакоіцца!“ І гэта пры чужых! І навошта вы ім расказваеце сакрэты, не разумею! Хочаце, каб яны вас пад крэмінальшчыну падвялі?

Шыпучын. Ну, досыць, досыць. Для юбілея ўсё гэта занадта змрочна. Дарэчы, вы мне напамнілі. (*Глядзіць на гадзіннік*). Зараз павінна прыехаць мая жонка. Па сутнасці, варта было-б з'ездзіць на вакзал, спаткаць яе, бедненькую, але няма часу і... істаміўся. Прызнацца, я не рад ёй. Як сказаць, я рад, але для мяне было-б прыемней, калі-б яна яшчэ дзянькі з два пажыла ў сваёй маткі. Яна будзе патрабаваць, каб я сёння правалаводзіў увесь вечар з ёю, а тымчасам у нас сёння мяркуецца пасля абедна маленькага экскурсіі... (*Уздрыгвае*). Аднак, у мяне пачынаецца ўжо нервовая дрыготка. Нервы так напружаны, што досыць, здаецца, маленькай дробязі, каб я расплакаўся! Не, трэба быць моцным, хай я не Шыпучын!

Уваходзіць Таццяна Алексееўна, у ватэрпруфе і з дарожнай сумачкай праз плячо.

Ба! Лёгкая на ўспаміне.

Таццяна Алексееўна. Даражэнькі! (*Бяжыць да мужа*).

Працяжны пацалунак.

Шыпучын. А мы толькі што аб табе гаварылі!.. (Глядзіць на гадзіннік).

Тацьяна Алексееўна (запыхаўшыся). Занудзіўся? Здароў? А я яшчэ дома не была, з вакзала проста сюды. Трэба табе расказаць дужа-дужа многа... не магу вытрымаць. Распранацца я не буду, я на хвілінку. (Хірыну). Добры дзень, Кузьма Нікалаевіч! (Мужу). Дома ў нас усё добра?

Шыпучын. Усё. А ты за гэты тыдзень папаўнела, папрыгажэла... Ну, як ездзіла?

Тацьяна Алексееўна. Цудоўна. Вітаюць цябе мама і Каця. Васіль Андрэіч наказаў цябе пацалаваць. (Цалуе). Цётка прыслала табе банку варэння і ўсё злуюцца, што ты не пішаш. Зіна прасіла цябе пацалаваць. (Цалуе). Ах, калі-б ты ведаў, што было! Што было! Мне нават страшна расказаць! Ах, што было! Але я бачу па вачах, што ты мне не рад!

Шыпучын. Наадварот... Любая... (Цалуе).

Хірын сярдзіта кашляе.

Тацьяна Алексееўна (уздыхае). Ах, бедная Каця, бедная Каця! Мне яе так шкода, так шкода!

Шыпучын. У нас, даражэнькая, сёння юбілей, усякую хвіліну можа з'явіцца сюды дэпутацыя ад членаў банка, а ты не адзетая.

Тацьяна Алексееўна. Праўда, юбілей? Вітаю, панове... Жадаю вам... Значыць, сёння сход, абед... Гэта я люблю... А памятаеш той цудоўны адрас, які ты так доўга пісаў для членаў банка? Яго сёння будуць табе чытаць?

Хірын сярдзіта кашляе.

Шыпучын (збянтэжана). Любая, аб гэтым не гавораць.. Спраўды, ехала-б дамоў.

Тацьяна Алексееўна. Зараз, зараз. За адну хвілінку раскажу і паеду. Я табе ўсё з самага пачатку. Ну-с... Калі ты мяне праводзіў, я, памятаеш, села побач з той поўнай дамай і стала чытаць. У вагоне я

не люблю размаўляць. Тры станцыі ўсё чытала і ні з кім ніводнага слова. Ну, пачаўся вечар і такія, ведаеш, пайшлі ўсё цяжкія, чорныя думкі! Насупроць сядзеў малады чалавек, нішто сабе так, не благі, brunet. Ну, разгаварыліся... Падыйшоў марак, потым студэнт нейкі... (*Смяецца*). Я сказала ім, што я не замужам... Як яны да мяне заляцаліся! Балбаталі мы да самай поўначы. Brunet расказваў страшэнна смешныя анекдоты, а марак усё спяваў. У мяне грудзі забалелі ад смеху. А калі марак—ах, гэтыя маракі—калі марак даведаўся выпадкова, што мяне завуць Тацьцянай, дык ведаеш, што ён спяваў? (*Спявае басам*). „Онегин, я скрываць не стану, безумно я люблю Татьяну“... (*Рагоча*).

Хірын сярдзіта кашляе.

Шыпучын. Аднак-жа, Танюша, мы перашкаджаем Кузьму Нікалаевічу. Едзь дамоў, даражэнькая.. Пасля... Тацьцяна Алексееўна. Нічога, нічога, хай і ён паслухае, гэта вельмі цікава. Я зараз скончу. На станцыю выехаў за мною Сярожа. Падварнуўся тут нейкі малады чалавек, падатковы інспектар, здаецца... нішто сабе, слаўненькі, асабліва вочы... Сярожа пазнаёміў з ім і мы паехалі ўтрох... Надвор'е было дзіўнае...

За сцяной галасы: „Нельга! Нельга! Што вам трэба?“

Уваходзіць Мерчуткіна.

Мерчуткіна (*у дзвярах адмахваючыся*). Навошта хапаеце? Вось яшчэ! Мне самога патрэбна!.. (*Уваходзіць, Шыпучыну*). Маю гонар, ваша прэвасхадзіцельства... Жонка губернскага сакратара Настасья Фёдараўна Мерчуткіна-с.

Шыпучын. Што вам трэба?

Мерчуткіна. Калі ўважаеце ведаць, ваша прэвасхадзіцельства, мой муж, губернскі сакратар Мерчуткін, быў хворы пяць месяцаў, і пакуль ён ляжаў дома

і лячыўся, яму без усякай прычыны адстаўку далі, ваша прэвасхадзіцельства, а калі я пайшла па яго пенсію, дык яны, уважаеце ведаць, узялі і вылічылі з яго пенсіі дваццаць чатыры рублі трыццаць шэсьць капеек. За што?—пытаю. „А ён—кажуць, з таварыскай касы браў і за яго другія ручаліся.“ Як-жа так? Хіба-ж ён мог без мае згоды браць? Так нельга, ваша прэвасхадзіцельства! Я жанчына бедная, толькі і кармлюся жыльцамі... Я кволая і слабая... Ад усіх крыўду цяплю і ні ад каго добрага слова не чую...

Шыпучын. Выбачайце... (*Бярэ ад яе прашэнне і чытае яго стоячы.*)

Тацьяна Алексееўна (*Хірыну*). Але трэба спачатку.. На мінулым тыдні раптам я атрымліваю ад мамы ліст. Піша, што да сястры Каці пасватаўся нейкі Грэндылеўскі. Надзвычайна прыемны малады чалавек, але без усякіх сродкаў, без ніякага пэўнага становішча. І на няшчасце, уявіце сабе, Каця захапілася ім. Што тут рабіць? Мама піша, каб я неадкладна прыехала і зрабіла ўплыў на Кацю...

Хірын (*сурова*). „Выбачайце, вы мяне збілі! Вы—мама ды Каця, а я вось збіўся і нічога не разумею.“

Тацьяна Алексееўна. Гэтакая важнасць! А вы слухайце, калі з вамі дама гаворыць! Чаму вы сёння такі злосны? Закахаліся? (*Смяецца*).

Шыпучын (*Мерцуткінай*). Выбачайце, як-жа гэта так? Я нічога не разумею.

Тацьяна Алексееўна. Закаханы? Ага! Пачырванеў!

Шыпучын (*жонцы*). Танюша, схадзі, любая, на хвілінку ў кантору. Я зараз.

Тацьяна Алексееўна. Добра. (*Выходзіць*).

Шыпучын. Я нічога не разумею. Мабыць вы, пані, не туды патрапілі. Ваша просьба па сутнасці зусім нас не датычыць. Вы патурбуйцеся звярнуцца ў тое ведамства, дзе служыў ваш муж.

Мерчуткіна. Я, паночак, у пяці месцах ужо была, нідзе нават прашэння не прывялі. Я ўжо і галаву згубіла, ды дзякуй зяцю Барысу Мацвеевічу, надаўміў да вас схадзіць. „Вы, кажа, мамаша, звярніцеся да пана Шыпучына: яны, як чалавек, уплыў маюць, усё могуць“. Дапамажыце, ваша прэвасхадзіцельства.

Шыпучын. Мы, пані Мерчуткіна, нічога не можам для вас зрабіць. Зразумейце вы: ваш муж, наколькі я магу меркаваць, служыў па ваенна-медыцынскаму ведамству, а наша ўстанова зусім прыватная, камерцыйная, у нас банк. Як не зразумець гэтага!

Мерчуткіна. Ваша прэвасхадзіцельства, а што мой муж хворы быў, у мяне доктарскае пасведчанне ёсць. Вось яно, будзьце ласкавы паглядзець...

Шыпучын (*раздражнена*). Цудоўна, я веру вам, але кажу, гэта нас не датычыць.

За сцэнай смех Тапьяны Алексееўны, потым мужчынскі смех.
Шыпучын, паглядзеўшы на дзверы.

Яна там перашкаджае служачым. (*Мерчуткінай*). Дзіўна і нават смешна. Няўжо ваш муж не ведае, куды вам звяртацца?

Мерчуткіна. Ён, ваша прэвасхадзіцельства, у мяне нічога не ведае. Заладзіў адно: „не твая справа і пайшла прэч!“ ды і усё тут...

Шыпучын. Паўтараю, васпані, ваш муж служыў па ваенна-медыцынскаму ведамству, а тут банк, установа прыватная, камерцыйная...

Мерчуткіна. Так, так, так... Разумею, бацюхва. У такім выпадку, ваша прэвасхадзіцельства, загадайце выдаць мне хоць пятнаццаць рублёў! Я згодна, не ўсе адразу.

Шыпучын (*уздыхае*). Уф!

Хірын. Андрэй Андрэіч, гэтак я ніколі даклада не скончу.

Шыпучын. Зараз. (*Мерчуткінай*). Вам не ўцяміць. Ды зразумейце-ж, што звяртацца да нас з гэткай прось-

бай усёроўна, як падаваць прашэнне аб разводзе, напрыклад, у аптэку альбо ў прабірную палату.

Стук у дзверы. Голас Таццяны Алексееўны: „Андрэй, можна зайсці?“

Шыпучын *(крычыць)*. Пачакай, любая, зараз! *(Мерчуткінай)*. Вам не даплацілі, але мы тут ні пры чым. І да таго-ж, васпані, у нас сёння юбілей, мы заняты... можа сюды ўвайсці хто-небудзь... Прабачце...

Мерчуткіна. Ваша прэвасхадзіцельства, пашкадуйце мяне сірату! Я жанчына слабая, безабаронная... За-мучылася да смерці... І з жыльцамі судзіся, і за мужа клапаціся, і па гаспадарцы бегай, а тут яшчэ зяць без месца.

Шыпучын. Пані Мерчуткіна, я... Не, выбачайце, я не магу з вамі гаварыць! У мяне нават галава закружылася... Вы і нам перашкэджаеце, і час дарэмна марнуеце... *(Уздыхае, убок)*. Вось балда, хай я не Шыпучын! *(Хірыну)*. Кузьма Нікалаевіч, растумачце вы, калі ласка, пані Мерчуткінай... *(Махае рукою і ідзе ў праўленне)*.

Хірын *(падыходзіць да Мерчуткінай, сурова)*. Што вам трэба?

Мерчуткіна. Я жанчына кволая, безабаронная... На выгляд, можа, я моцная, а калі разабрацца, дык ува мне ніводнай жылачкі няма здаровай! Ледзьве на нагах стаю і апетыту няма. Каву сёння піла і без усякага задавалення.

Хірын. Я ў вас пытаю, што вам трэба?

Мерчуткіна. Загадайце, бацюхна, выдаць мне пятаццаць рублёў, а астатнія хоць праз месяц.

Хірын. Але-ж вам, здаецца, было выразна сказана: тут банк!

Мерчуткіна. Так, так... А калі трэба, я магу медыцынскае пасведчанне падаць.

Хірын. У вас на плячах галава ці што?

Мерчуткіна. Родненькі, я-ж па закону прашу. Мне чужога не трэба.

Хірын. А я ў вас, мадам, пытаюся: у вас галава на плячах ці што? Ну, чорт мяне вазьмі зусім, мне некалі з вамі размаўляць! Я заняты. *(Паказвае на дзверы)*. Прашу!

Мерчуткіна *(здзіўленая)*. А грошы як-жа?

Хірын. Адным словам, у вас на плячах не галава, а вось што... *(Стукае пальцам па стале, потым сабе па ілбе)*.

Мерчуткіна *(накрыўдзіўшыся)*. Што? Ну, няма чаго, няма чаго... Сваёй жонцы пастукай... Я губернская сакратарша... Са мной не вельмі!

Хірын *(запальчыва, упаўголаса)*. Прэч адсюль!

Мерчуткіна. Ну, ну, ну... Не вельмі!

Хірын *(упаўголаса)*. Калі ты не выйдзеш у гэтую-ж секунду, дык я за дворнікам пашлю. Прэч! *(Тупае нагамі)*.

Мерчуткіна. Няма чаго, няма чаго! Не баюся! Бачылі мы такіх... Трухляціна!

Хірын. Здаецца, за ўсё сваё жыццё не бачыў такой паскуднай... уф! Нават у галаву ўдарыла... *(Цяжка дыхае)*. Я табе яшчэ раз кажу... Чуеш! Калі ты, старая пачвара, не выйдзеш адсюль, дык я цябе ў парашок сатру. У мяне такі характар, што я магу цябе на ўвесь век акалечыць! Я магу злачынства зрабіць.

Мерчуткіна. Сабака брэша, ведер носіць. Не спалохалася. Бачылі мы такіх.

Хірын *(у адчай)*. Бачыць яе не магу! Мне дрэнна! Я не магу! *(Ідзе да стала і сядзе)*. Напусцілі баб поўны банк, не магу я даклада пісаць! Не магу!

Мерчуткіна. Я не чужое прашу, а сваё па закону. Эйш, сарамнік! У прысутственным месцы ў валёнках сядзіць.. Мужык...

Тацьяна Алексееўна (*уваходзячы за мужам*). Паехалі мы на вечар да Беражніцкіх. На Каці была блакітненькая фуляравая сукенка з лёгкімі мярэжамі і з адкрытай шыйкай... Ёй дужа да твару высокая прычоска, і я яе сама прычасала. Як адзелася і прычасалася, ну, проста чароўна!

Шыпучын (*ужо з мігрэнем*). Так, так... чароўна... Зараз могуць прыйсці сюды.

Мерчуткіна. Ваша прэвасхадзіцельства! (*Паказвае на Хірына*). Вось гэты, вось самы... вось гэты пастукаў сябе пальцам па ілбе, а потым па сталю... Вы загадалі яму маю справу разабраць, а ён насміхаецца і ўсякія словы. Я жанчына, кволая, слабая...

Шыпучын. Добра, я разбяру... прыму меры... Выходзьце!.. Пасля!.. (*Убок*). У мяне падагра пачынаецца!

Хірын (*падыходзіць да Шыпучына, ціха*). Адрэй Адрэйч, загадайце паслаць за швейцарам, хай яе ў тры шыі пагоніць! Бо, што-ж гэта такое?

Шыпучын (*спалохана*). Не, не! Яна лямант падыме, а ў гэтым доме многа кватэр.

Мерчуткіна. Ваша прэвасхадзіцельства!..

Хірын (*плачучым голасам*). Але-ж мне даклад трэба пісаць! Я не паспею!.. (*Варочаецца да стала*). Я не магу!

Мерчуткіна. Ваша прэвасхадзіцельства, калі-ж я атрымаю? Мне сёння грошы патрэбны.

Шыпучын (*убок з абурэннем*). Надзвычайна паскудная баба! (*Ёй мякка*). Васпані, я ўжо вам гаварыў... Тут банк, установа прыватная, камерцыйная.

Мерчуткіна. Зрабіце ласку, ваша прэвасхадзіцельства, будзьце бацькам родным... Калі медыцынскага пасведчання мала, дык я магу з участка прадставіць. Загадайце выдаць мне грошы!

Шыпучын (*цяжка ўздыхае*). Уф!

Тацьяна Алексееўна (*Мерчуткінай*). Бабулька, вам-жа кажуць, што вы перашкаджаеце. Якая вы, аднак.

Мерчуткіна. Красуня, пра мяне паклапаціцца некаму. Адно толькі званне, што п'ю і ем, а каву сёння піла без усякага задавалення.

Шыпучын (*у знямозе, Мерчуткінай*). Колькі вы хочаце атрымаць?

Мерчуткіна. Дваццаць чагыры рублі трыццаць шэсць капеек.

Шыпучын. Добра. (*Дастае з бумажніка дваццаць пяць рублёў і падае ёй*). Вось вам дваццаць пяць рублёў. Бярыце і... выходзьце.

Хірын сярдзіта кашляе.

Мерчуткіна. Вельмі дзякую, ваша прэвасхадзіцельства... (*Хавае грошы*).

Тацьяна Алексееўна (*сядаючы каля мужа*). Аднак, мне пара дамоў... (*Паглядзеўшы на гадзіннік*). Але я яшчэ не скончыла... У адну хвіліначку скончу і пайду... Што было! Ах, што было! Значыць, паехалі мы на вечар да Беражніцкіх... Нішто сабе, весела было, але не асабліва. Быў, канечна, і Кацін каханак—Грэндзілеўскі. Ну, я з Кацяй пагаманіла, паплакала, зрабіла ўплыў на яе, яна тут-жа на вечары і адмовіла яму. Ну, думаю, усё стала як нельга лепш: маму супакоіла, Кацю выратавала і цяпер сама магу быць спакойнай... Што-ж ты думаеш? Перад самай вячэрай ідзем мы з Кацяй па алеі і раптам... (*Хвалюючыся*). І раптам чуем стрэл... Не, я не магу гаварыць аб гэтым спакойна! (*Абмахваецца хустачкай*). Не, не магу!

Шыпучын (*уздыхае*). Уф!

Тацьяна Алексееўна (*плача*). Бажым да альтанкі, а там... там ляжыць няшчасны Грэндзілеўскі... з пісталетам у руцэ...

Шыпучын. Не, я гэтага не вытрымаю! Я не вытрымаю! (*Мерчуткінай*) Вам што яшчэ трэба?

Мерчуткіна. Ваша прэвасхадзіцельства, ці не можна майму мужу зноў паступіць на месца?

Тацьяна Алексееўна (*плача*). Стрэліў сабе прос

та ў сэрца, вось тут... Каця ўпала непрытомная, бед-
ненькая... А ён сам страшэнна спалохэўся ляжыць
і... просіць паслаць па доктара. Хутка прыехаў док-
тар і выратаваў няшчаснага.

Мерчуткіна. Ваша прэвасхадзіцельства, ці не можна
майму мужу зноў паступіць на месца?

Шыпучын. Не, я не вытрымаю! (Плача). Не вытрымаю!
(Працягвае Хірыну абедзве рукі, у адчай). Праганіце
яе! Праганіце, прашу вас!

Хірын (падыходзячы да Тацьяны Алексееўны). Прэч ад-
сюль!

Шыпучын. Не яе, а вось гэтую... вось гэтую страшэн-
ную... (Паказвае на Мерчуткіну). Вось гэтую!

Хірын (не зразумеўшы яго, да Тацьяны Алексееўны).
Прэч адсюль! (Тупае нагамі). Прэч пайшла!

Тацьяна Алексееўна. Што вы? Што вы? Звар'яцелі?

Шыпучын. Гэта жахліва! Я няшчасны чалавек! Ганіце
яе! Ганіце!

Хірын (Тацьяне Алексееўне). Прэч! Пакалечу! Пакрэмзаю!
Злачынства зраблю!

Тацьяна Алексееўна (бяжыць ад яго, ён за ёю).
Ды як вы можаце? Вы нахаба! (Крычыць). Андрэй!
Ратуй! Ратуй! Андрэй! (Вішчыць).

Шыпучын (бяжыць за імі). Сціхніце! Прашу вас! Ці-
шэй! Пашкадуйце мяне!

Хірын (гоніцца за Мерчуткінай). Вон адсюль! Лавіце!
Біце! Рэжце яе!

Шыпучын (крычыць). Сціхніце! Прашу вас! Упрашваю!
Мерчуткіна. Бацюхны... бацюхны! (Вішчыць). Ба-
цюхны!

Тацьяна Алексееўна (крычыць). Ратуйце! Ратуй-
це! Ах, ах, дрэнна, дрэнна! (Ускаквае на крэсла, по-
тым падае на канапу і стогне, як непрытомная).

Хірын (гоніцца за Мерчуткінай). Біце яе! Лушце! Рэжце!

Мерчуткіна. Ах, ах... бацюхны, у вачах цёмна! Ах!
(Падае непрытомная на рукі Шыпучына).

Стук у дзверы і голас за сцэнай: „Дэпутацыя“!

Шыпучын. Дэпутацыя... рэпутацыя... акупацыя...
Хірын (тупае нагамі). Прэч, чорт бы мяне падраў! (За-
касвае рукавы). Дайце мне яе! Злачынства магу зрабіць!

Уваходзіць дэпутацыя з пяці чалавек, усе ў фракках. У адна-
го ў руках адрас у аксамітавым пераплёце, у другога—збан.
У дзверы з праўлення глядзяць служачыя. Тацьяна Алек-
сееўна на канале. Мерчуткіна на руках у Шыпучына. Абедзве
ціха стогнуць.

Член банка (голасна чытае). Шаноўны і дарагі Анд-
рэі Андрэевіч! Кідаючы рэтраспектыўны погляд на
мінулае нашай фінансавай установы і прабягаючы
разумовым позіркам гісторыю яго паступовага раз-
віцця, мы атрымаем у вышэйшай ступені прыемнае
ўражанне. Праўда, у першы час яго існавання, невя-
лікія размеры асноўнага капітала, адсутнасць якіх-не-
будзь сур'ёзных аперацый, а таксама няпэўнасць за-
дачы ставілі рубам гамлетаўскае запытанне: „быць ці
не быць?“ і ў адзін час нават чуліся галасы ў ка-
рысць закрыцця банка. Але вось на чале ўстановы
становіцца вы. Вашы веды, энергія і ўласцівы вам
такт былі прычынаю незвычайнага поспеху і рэдкага
росквіту. Рэпутацыя банка... (кашляе) рэпутацыя банка...

Мерчуткіна (стогне). Ох! Ох!

Тацьяна Алексееўна (стогне). Вады! Вады!

Член банка (працягвае). Рэпутацыя... (кашляе) рэпу-
тацыя банка ўзнята вамі на такую вышыню, што на-
ша ўстанова цяпер можа спрацацца з лепшымі за-
межнымі ўстановамі.

Шыпучын. Дэпутацыя... рэпутацыя... акупацыя... ішлі
два прыяцелі вячэрняю парой і ціха гутарку вялі
паміж сабой... Не гавары, што моладасць згубіла,
што рэўнасцю замучана маёй...

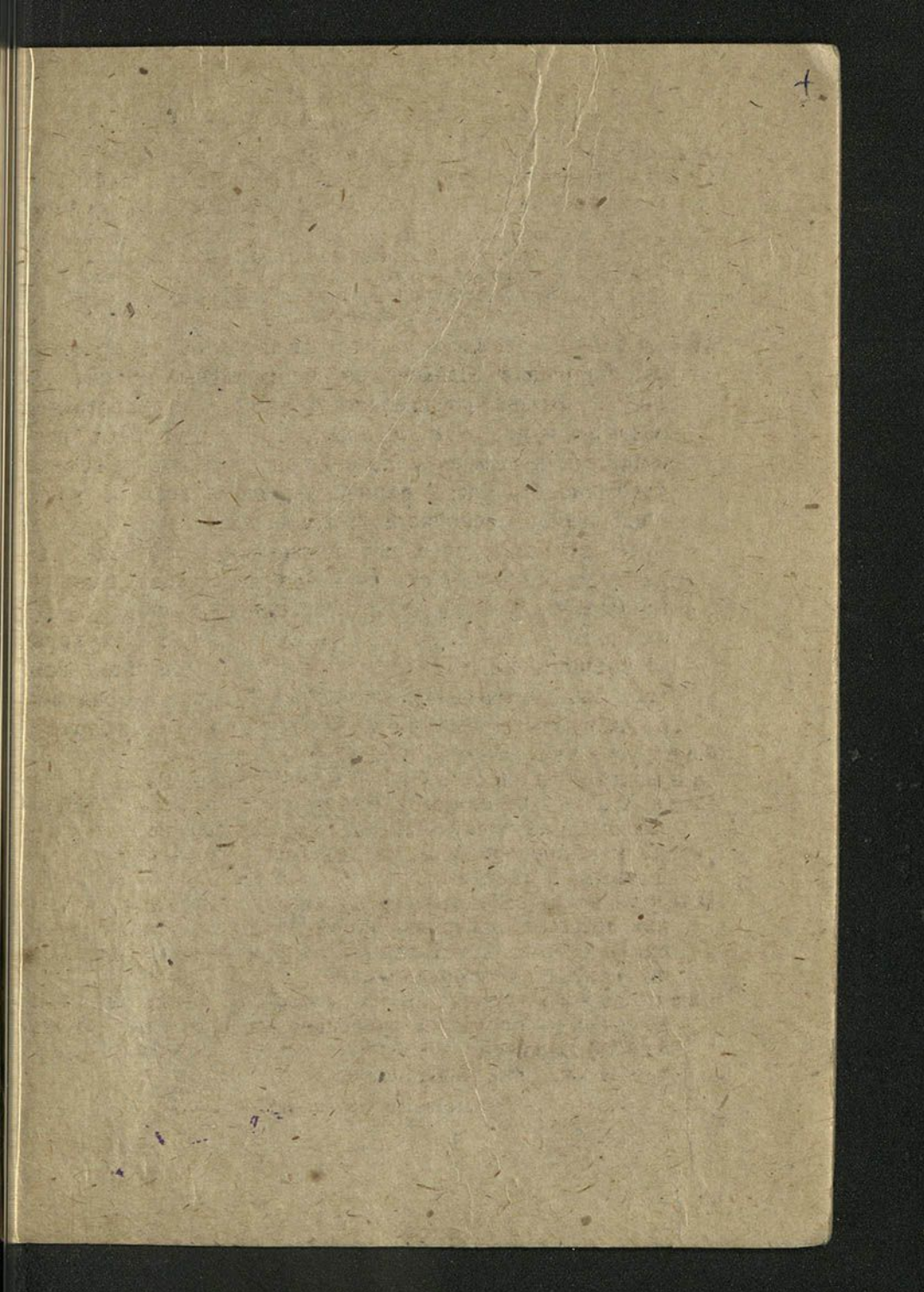
Член банка (працягвае ў замяшанні). Затым кідаючы
аб'ектыўны погляд на сучаснае, мы, шаноўны і дарагі
Андрэй Андрэевіч... (Знізіўшы тон). У такім выпадку
мы пасля... Мы лепш пасля...

ВІБЕЛ
Polskiej Techniki
Pedagogicznej
w Minsku

Выходзяць у замяшанні

Заслона

ПАНА 60 кап.

Пер. 2

Бел. ЦЕНТРАЛЬНАЕ УПРАЎЛЕННЕ
1984 ЦЕНТРАЛЬНАЕ УПРАЎЛЕННЕ
НА ПРАСМЯСКОМ ЖЫВАНЮ ДРАМАТЫЧНОЙ ПРАСМЯСКОМ

ЦЭДРАМ

БЕЛАРУСКАЕ АДДЗЯЛЕННЕ

Менск, Совецкая 68, Дом Письменніка, тэл. 22-792.

Выйшлі а друку і паступілі ў продаж:

Р. КОБЕЦ—*На заставе* (камедыя ў 5 карцінах) Ролей: муж. 9, жан. 2, пана 1 руб. 50 к.

На беларускай мове:

А. П. ЧЭХАЎ—1. *Сватанне*, 2. *Вяселле*. Пана 1 руб.

А. П. ЧЭХАЎ—*Мядзведзь*.—Жарт у 1 дзеі. Пана 60 к.

Знаходзяцца ў друку, у бліжэйшы час паступяць у продаж:

На беларускай мове:

ФУРМАНАЎ—*Чапаеў*. П'еса ў 3 дз. Ролей: м. 15, ж. 4 і эпиз.

А. Н. ОСТРОЎСКИ—*Не ўсё кату масленица*. Ролей: муж. 2, жан. 4.

А. Н. ОСТРОЎСКИ—*Без віны вінаватыя*. Ролей: муж. 9, жан. 6 і эпиз.

М. ЗАРЭЦКИ—*Ная*. П'еса ў 3 актах, 7 карцінах. Ролей: муж. 7, жан. 4 і эпизадныя.

На рускай мове:

А. П. ЧЭХАЎ—Зборнік вадэвіляў: 1) *Мядзведзь*, 2) *Юбілей*, 3) *Сватанне*, 4) *Вяселле*. Пана 1 р. 60 к.

РЫХТУЮЦА ДА ВЫДАНИЯ:

На беларускай мове:

Н. В. ГОГАЛЬ—*Жаніцьба*.

ЯНКА КУПАЛА—*Прымакі* (вадэвіль).

ЯНКА КУПАЛА—*Паўлінка* (вадэвіль).

А. ТАЛСТОЙ—*Улада цемры*. П'еса ў 5 дзях.

Б. ЛЕВІН—*Радзіма*. П'еса ў 3 дзях. Ролей: муж. 3, жан. 2 і эпизадныя.

2 зборнікі для клубных і калгасн. гуртоў самадзейнасці на беларускай мове і адзін зборнік на яўрэйскай мове.

У зборніках будуць змешчаны: драматычныя творы, п'есы ў 1 дзеі, вадэвілі, інсцэніроўкі, скетчы, прылеўкі, куплеты, юмарыстычныя апавяданні, фельетоны, вершы, маналогі і т. д. беларускіх і рускіх драматургаў, паэтаў і празаікаў.

Заказы і грашовыя пераводы накіроўваць на адрасу: Менск, Совецкая 68, Дом Письменніка. Бел. аддзяленне ЦЭДРАМ, Р/рах. у Бел. канторы Дзяржбанка № 160384. П'есы прадаюцца ва ўсіх РКМ БАКТА і магазінах ОГІЗА.